

LEIF ERIXELL:

Babbit och ledarskapets etik

Hur skapas ett moraliskt och etiskt högtstående politiskt ledarskap?

Det finns många skäl att gå tillbaka till vad klassiska verk skriver om ledarskapet. Leif Erixell har fastnat för Irving Babbits "Democracy and Leadership".

I tider av ständiga politiska "affärer" hemma och utomlands (ingen nämnd och ingen glömd) är det väl oundvikligt att tvivel uppstår – ogrundat eller ej – kring vissa demokratiskt valda politikers moral och etik. När så respektive affär är utredd, de ansvariga förhoppningsvis funna och eventuellt straffade är det därför inte onaturligt att gå vidare till den mer principiella – och urgamla – frågeställningen nämligen: Hur skapa ett moraliskt och etiskt högtstående politiskt ledarskap?

Om man anser att denna fråga förtjänar ett svar, torde det vara oklokt att inte använda den filosofiskt-praktiska metoden d v s man gör först klart för sig vad man menar med en högtstående moral och först därefter går man in i det *konstitutionella* och *institutionella ramverket* för att se vad som kan förbättras. (Säkert kan även näringslivets ledare ha behållning av att använda denna metod . . .)

För vår egen del kanske förbättringar skulle kunna åstadkommas utifrån frågeställningar som: Hur nominerar partierna sina kandidater? Skall personval införas? Kanske en särskild individuell, regelbunden och offentlig ansvarighetsgranskning; vilka initiativ/beslut har X tagit fr o m ett visst datum etc? Hur stärka konstitutionsutskottets ställning? Finns det några relationer mellan sanktionerad skolpedagogik och det demokratiska ledarskapets etik?

När man då börjar med att "ta tag" i den "filosofiska biten" skall man emellertid finna att man står inför ett omfattande urvalsproblem. Vilka texter och författare är relevanta? Moderna filosofiska avhandlingar i etik? Bibeln? Konfucius? Eller skall man kanske söka i den fram-

Fil kand Leif Erixell är frilansskribent.

vällande floden av "management"-litteratur? Lämpligt vore om man kunde finna en bok som inte bara gjorde en sammanfattning av tidigare århundradets tänkande i ämnet, utan också kom med egna uppfordrande ställningstaganden.

En sådan bok är Irving Babbitts klassiker *Democracy and Leadership*. (Liberty Classics/Liberty Fund 1979. Nytryck av 1924 års upplaga.) Detta verk är inte bara en produkt av en imponerande lärdom och en djup humanism, dess delvis märkliga begreppsapparat får oss också att se vår frågeställning utifrån ständigt nya och oväntade perspektiv.

Irving Babbitt föddes i staten Ohio 1865 och dog i Massachusetts 1933. Innan han blev professor i fransk litteratur – vid Harvard – hade han tillbringat sin barndom som bondson i Ohio, varit cowboy i Wyoming och journalist i Cincinnati. Han blev också den kanske mest prominente ledaren för den i Babbitts generation så inflytelserika rörelsen *American Humanism* eller *the New Humanism* som den också kallades.

Tre slags politiskt tänkande

Det finns enligt Babbitt i huvudsak tre olika typer av politiskt tänkande: det naturalistiska, det humanistiska och det religiösa. Det naturalistiska tänkandet innebär ett koncentrerande på den yttre materien: på vetenskap och teknologi. Det är denna inriktning på "tingens lag" som gett den industrialiserade människan sitt välstånd. Men denna koncentration på omvärlden/naturen har krävt sitt pris i form av en centrifugering och fragmentisering av energi från människans centrum ut mot perefirin. Han talar om "yttre

fasthet och inre *laissez faire*". Mot tingens lag står "människans lag", den som syftar mot inre balans utifrån en integrerande vision av världen. Denna distinktion är viktig: den mellan *lagen för människan* och *lagen för tinget*. Sistnämnda är utommänskligt och kan aldrig appliceras på människans behov av ett etiskt förhållningssätt till livet.

Under 1800-talet var det en vanlig uppfattning att moraliska framsteg skulle följa automatiskt från de materiella framstegen. Detta var ett felslut som bottnade

---

Det är inte förnuftet som styr världen utan föreställningsförmågan.

---

i oförmågan att se att *lagen för tinget* i sig själv inte kan ge annat än nya ting alternativt ökad förståelse av dem: den kan inte generera *visdom*.

Det humanistiska politiska tänkandet kan i sin tur sägas innebära måtta i allt, en inre kontroll av "expansiva känslor" samt en sann och integrerande vision av världen. Att visionen är sann d v s icke-demagogisk och enligt den mänskliga *lagen* kan man finna ut genom den *experimentella metoden* (hämtad från det naturalistiska tänkandet) och dess kritiska attityd: genom att studera relationen mellan vision och faktiska konsekvenser.

Notera att ordet vision inte är liktydigt med ett rationellt filosofiskt system. Ty det är inte förnuftet som styr världen (det har vi ju sett) utan föreställningsförmågan ("imagination"). Det religiösa politiska tänkandet slutligen innebär alltid att det någonstans finns en gudomlig nåd eller sanktion. Tvisterna har gällt genom vilken kanal denna sanktion är given:

genom påven eller någon annan världslig representant eller direkt från Gud.

Babbit tar parti för kristendomen i dess hävdande av den högre viljans vetorätt över de expansiva begären — ty dessa är i grunden omätliga och har som sin yttersta konsekvens en förtryckande *imperialism* — men han hävdar att hans ställningstagande snarare är humanistiskt än religiöst betingat. "Jag är således mindre intresserad av den meditation i vilken all religion till slut kulminerar än i den måttfullhetens lag som borde styra människan i hennes sekulära relationer."

Precis som andra styrelseformer måste demokratin i det långa loppet bedömas genom kvaliteten på sitt ledarskap.

Ledarskapets problem

"Hur relatera detta till ledarskapets problem?"

"Det kommer alltid att finnas ledare — bra eller dåliga — och demokratin blir ett hot mot civilisationen om den försöker undkomma denna sanning. Uppfattningen att man kan ersätta ledarskap med numeriska majoriteter är ingenting annat än en ödeläggande idiotism. Precis som andra styrelseformer måste demokratin i det långa loppet bedömas genom kvaliteten på sitt ledarskap. En kvalitet som i sin tur är beroende av kvaliteten i dess ledares visioner. Det sägs att utan visioner tynar samhället. Men där den falska visionen härskar, där tynar det än snabbare. Jag frestas ibland att tro att den moderna tidens svårigheter inte så mycket har sin utgångspunkt i bristen på visioner som i

visionernas falskhet. Eller sagt på ett annat sätt: vad som är oroande med vår tid är inte så mycket dess öppna materialism som det den tar för andlighet."

Falska visioner består av framför allt tre förvillelser: 1. sentimentalismen och dess anhängare; de som vill underordna människan under hennes impulser och passioner, 2. den pragmatiska materialismen; de som behandlar människan utslutande som en språkbegåvad apa samt 3. den nivellerande kollektivismen; de som vill radera ut den mänskliga personligheten till förmån för en kollektiv medelmåttighet.

Jag har hittills bara redogjort för en mycket liten del av Babbits bok. Man finner också i detta verk en genomgång av olika tänkares teorier och idéer om ledarskap: Aristoteles, Dante, Machiavelli (ständigt aktuell), Grotius, Luther, Montesquieu m fl. Dessa västerländska tänkare jämförs sedan med några av Asiens — främst Buddha och Konfucius. Han tar upp Rousseaus demokratisyn och visar hur den på ett fatalt sätt öppnat slussportarna för de expansiva känslornas förödelse — för *sentimentalismen*.

Han diskuterar vidare Edmund Burke och dennes "moraliska föreställningsförmåga". Han analyserar demokratins relation till imperialismen och han gör en distinktion mellan sanna och falska liberaler: den sanne bedriver en "andlig kamp" medan den falske däremot hänger sig åt "andligt dagdriveri". *Hårt arbete* enligt den mänskliga lagen är nämligen den enda vägen till upplyst frihet, menar Babbit. Det är inte alls kärleken — vilket den humanitära sentimentalisten vill göra gällande. Kärleken är lagens uppfyllelse inte en ersättning för den.

Ett rättfärdigt ledarskap grundläggs under uppväxten. Den pedagogiska politiken bör *målmedvetet* inriktas på att inge kärlek till och respekt för den demokratiska statsformen såsom varande en produkt av generationers kamp för frihet och värdighet. Detta kan inte åstadkommas genom att (som den humanitäre sentimentalisten) insistera på att eleven skall ges fritt utlopp åt sitt temperaments egenart, utan genom ett etablerande av goda vanor: av självdisciplin och konventioner.

I dessa konventioner ingår att skapa respekt för det förgångnas etiska kunskap och visdom. "Människor utan konventioner kommer lätt till uppfattningen att antingen de själva eller deras tidsålder är så unik att all kunskap från det förgångna är förlegad."

En stat med ett högtstående politiskt ledarskap skulle bli en stat som i alla bemärkelser skulle koncentrera sig på sina

inre angelägenheter. Men det skulle inte bli en självupptagen stat. "Den kommer att tjäna andra stater, inte genom att blanda sig i deras affärer vare sig på kommersiella eller 'idealistiska' grunder, utan genom ge dem ett gott exempel. En stat av denna typ kan hoppas att finna grunder för förståelse med varje annan stat som på detta vis är etiskt kontrollerad.

Förhoppningen att kunna samarbeta med en stat som bygger på ett oetiskt ledarskap är utsiktslös. Värdet i det politiska tänkandet står därför i direkt relation till dess förmåga att behandla frågan om ledarskap."

En mer intellektuellt och andligt stimulerande bok (av vars innehåll jag här endast återgivit spridda glimtar) om relationen ledarskap-etik-demokrati, torde vara svår att uppbringa. Vem gör sin moraliska plikt och översätter den?